

Гайда, Л.А. (2021). Музеї при закладах освіти України у структурі електронного ресурсу «Музейна педагогіка». *Матеріали Дев'ятої науково-практичної конференції (7–8 жовтня 2021 р.) / Національний заповідник «Киево-Печерська лавра»*. Київ : ТОВ «Капіталдрук». С.34-36.

--

Гайда Лариса Анатоліївна,
провідна наукова співробітниця
Педагогічного музею України

МУЗЕЇ ПРИ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ У СТРУКТУРІ ЕЛЕКТРОННОГО РЕСУРСУ «МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА»

В умовах реформування системи освіти, оновлення змісту навчальних програм та змістових компонентів Нової української школи особлива роль належить музеям, які створені та діють при закладах освіти. Спостерігається стійка тенденція розширення освітньо-музейних програм: основні інноваційні форми музейної педагогіки широко представлені музеями та педагогами як на всеукраїнському, так і на регіональному рівні. Процес їх активного впровадження відбувається «знизу», ініціатива йде від практиків: з одного боку, це працівники музеїв, що намагаються привернути до себе основну категорію відвідувачів – дітей та студентів, з іншого – педагоги, які використовують інноваційні педагогічні технології із залученням музейних колекцій як музеїв – юридичних осіб, так і відомчих, громадських.

Тема діяльності музеїв при закладах освіти України ґрунтовно не досліджувалася в сучасному музеєзнавстві, її актуальність обумовлена недостатньою кількістю науково-організаційних установ та об'єднань, що займаються розробкою й реалізацією як теоретичних основ, так і спеціальних музейно-освітніх програм для дітей, учнівської та студентської молоді як цільових категорій.

Використання потенціалу музеїв при закладах освіти як складової музейної педагогіки фрагментарно цікавить сьогодні науковців, педагогів, працівників музеїв і представників громадських об'єднань, що свідчить про актуальність проблеми та вимагає її науково-методичного та організаційного вирішення на державному рівні. Провідні аспекти історичного розвитку та сучасного стану

діяльності музеїв, що перебувають у відомчому підпорядкуванні Міністерства освіти і науки України, розробляли Т. Белофастова, Л. Гайда, А. Горовий, Н. Ганусенко, О. Караманов, І. Медведєва, С. Муравська, В. Обозний, Ю. Омельченко, Ю. Павленко, О. Рокицька, О. Топилко, Я. Треф'як. Значна роль у розробці різних аспектів музейної педагогіки належить Педагогічному музею України (далі – ПМУ).

Місія ПМУ – збереження, вивчення, наукова інтерпретація, презентація історії та сучасного стану вітчизняної освіти й педагогічної думки. Серед провідних завдань музею: створення творчого освітнього середовища шляхом організації виставок, педагогічних зустрічей, засідань «круглих столів»; впровадження у роботу музею технологій музейної педагогіки; надання навчальних, дослідницьких програм учням, студентам, науковцям і найширшому колу відвідувачів; сприяння створенню позитивного образу педагога в суспільстві, підвищенню престижу педагогічної професії; популяризація педагогічної спадщини і сучасної педагогічної науки та практики.

У контексті реалізації окреслених завдань з 2014 року на сайті ПМУ працює та постійно оновлюється електронний ресурс «Музейна педагогіка», що включає розділи: «Електронна бібліотека», «Освітні програми музеїв», «Навчальні програми гуртків та творчих об'єднань учнів», «Матеріали конференцій, семінарів, музезнавчих експедицій» та «Шкільні музеї» [1].

Розділ «Шкільні музеї» передбачає інформування педагогів і працівників музеїв щодо процесу розвитку музеїв при закладах освіти, їхнього досвіду роботи, створення нових музеїв, розробки моделей використання потенціалу музейних збірок у навчанні й вихованні дітей, презентації навчальних програм для гуртків, дослідницьких об'єднань учнівської молоді, членів Малої академії наук, тощо [2].

Окрема частина сайту присвячена меморіальним музеям при закладах освіти України як актуальному напряму освітянського музейництва, який активно розвивається та ілюструє процес формування музеїв і колекцій, що розкривають життя й діяльність відомих земляків, педагогів та випускників шкіл [3].

Суттєвим фактором є наша плідна співпраця з профільним позашкільним закладом – Українським державним центром національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді, що здійснює організаційно-методичний супровід діяльності музеїв при закладах освіти. Так, раз на три роки проводяться огляди їхньої діяльності. За даними крайнього на основі статистичних даних та інформації, затверджених Міністерство освіти і науки України видало наказ від 16.07.2019 року № 987 «Про підсумки проведення огляду музеїв при закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійної (професійно-технічної) освіти, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України». Загальна кількість музеїв, що перебувають на обліку в органах управління освітою областей та м. Київ станом на березень 2019 року складала 4130, з них: за типами закладів освіти (загальної середньої – 3762, професійно-технічної (професійної) – 175, дошкільної – 40, позашкільної – 153; за профілями та видами (історичних – 2304, археологічних – 2, краєзнавчих – 607, природничих – 34, літературних – 179, мистецьких – 58, етнографічних – 627, технічних – 8, галузевих – 54). 557 музеїв підтвердили звання «Зразковий музей» [4]. Статистика свідчить, що все більше закладів освіти не задовольняються одним музеєм, а створюють шкільні музейні комплекси (тематичні кімнати та колекції).

Потенціал зазначених музеїв використовується недостатньо, державні музеї вважають їх громадсько-аматорськими і не виокремлюють у своїх музейно-освітніх програмах. Відповідно, педагоги, їхні творці та керівники музеїв почувають себе у музейному середовищі чужими. Ресурс ПМУ «Музейна педагогіка» єдиний в Україні, де зібрані відомості про кількісно-змістовий, методичний, науково-освітній потенціал та можливості музеїв закладів освіти для взаємної професійної комунікації.

Окрім створення електронного ресурсу «Музейна педагогіка», ПМУ організував і провів низку творчих зустрічей педагогів-керівників музеїв при закладах освіти з фахівцями різних напрямів. Так, у 2009 році відбулась Всеукраїнська виставка «Музейно-педагогічна палітра України», де вперше було презентовано сучасний досвід діяльності музеїв при закладах освіти.

Актуальність проблематики за підсумками виставки спонукала до подальшої комунікації з педагогами-музейниками. Так, питання діяльності музеїв при закладах освіти України розглядались у ході роботи низки зібрань у формі круглих столів з таких проблем: «Шкільний музей: досвід і перспективи» (2012) та «Музеї навчальних закладів як осередки патріотичного виховання» (2015). На основі використаних методів дослідження та професійного спілкування під час творчих зустрічей, усного опитування, комунікації он-лайн, нами розроблено методичні рекомендації та вперше презентовано Каталог музеїв при навчальних закладах України [5].

В умовах карантинних обмежень, з метою більш широкого й швидкого доступу до контенту, ПМУ на своїй сторінці у Фейсбуці пропонує нові матеріали у відповідних рубриках за хештегами #музейнаПедагогіка_досвід_музеїв_закладів_освіти, #методичний_доробок, #наукові_пошуки.

Варто зазначити, що на сьогодні в Україні склалась потужна система діяльності музеїв при закладах освіти, які мають грандіозні можливості. Залучення учнівської та студентської молоді до пізнання й розуміння багатьох локальних, а тому, близьких і зрозумілих історико-культурних подій та явищ засобами музейної діяльності є важливим фактором виховання у них патріотичних почуттів, формування національної ідентичності і культурологічних компетентностей. Наприклад, участь у щорічних всеукраїнських конкурсах юних екскурсіводів, який організує Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді, сприяє допрофесійній підготовці старшокласників, їхній орієнтованості на гуманітарні науки та туристичну галузь.

Електронний ресурс «Музейна педагогіка» широко популяризує колектив Педагогічного музею під час музеєзнавчих заходів, навчальних семінарів, конференцій, дискусій, методичних діалогів, лекцій, відеоконференцій та в тематичних групах соціальних мереж, у такий спосіб надаючи більш широкі можливості для швидкого реагування й моделювання власної діяльності, розширюючи свою віртуальну аудиторію та залучаючи нових прихильників.

Адже серед наших цільових категорій – музеєзнавці, працівники музеїв, викладачі музеєзнавчих дисциплін, майбутні профільні фахівці, педагогічно-краєзнавці, керівники громадських музеїв, які можуть знайти на ресурсі цікавий для себе матеріал.

Таким чином, музеї при закладах освіти України – це ще одна маловивчена але потенційно потужна складова музейного середовища України, яка може бути використана для спільних проєктів з метою широкого залучення дітей та молоді до музейної діяльності, аби засобами музейної колекції працювати на освітнє середовище. Електронний ресурс «Музейна педагогіка» ПМУ, де широко представлені музеї при закладах освіти, постійно оновлюється та пропонує свої можливості як сучасний комунікаційний майданчик для фахового спілкування.

Література та джерела:

1. Музейна педагогіка. – URL: http://pmu.in.ua/category/museum_pedagogics/.
2. Шкільні музеї. – URL: http://pmu.in.ua/category/museum_pedagogics/school_museums/.
3. Меморіальні музеї при навчальних закладах України. – URL: http://pmu.in.ua/memorialni_mus_navch_zakladiv).
4. Наказ Міністерства освіти та науки України від 17.07.2019 №987 «Про підсумки проведення огляду музеїв при закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійної (професійно-технічної) освіти, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Ub6876LQaSEf5RxCRcxsTGxl4pqooxYr/view>).
5. Каталог музеїв при навчальних закладах України / Упор. Л. А. Гайда. – Кіровоград: Лисенко В. Ф., 2012. – 136 с.